

ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ, **12/6/2024**

ΘΕΜΑ Α1

α. Τον Ιανουάριο του 1878 ιδρύθηκε στην Αθήνα η **Μακεδονική Επιτροπή**, με σκοπό την οργάνωση επανάστασης στη Μακεδονία. Πάλι οι Μακεδόνες πρόσφυγες της Νέας Πέλλας, και άλλοι της Εύβοιας, ανταποκρίθηκαν στις προσπάθειες της Επιτροπής να συγκεντρώσει στρατιωτική δύναμη.

β. Οι διαπραγματεύσεις μεταξύ των επαναστατών στο Θέρισσο και των εκπροσώπων των Προτατίδων Δυνάμεων ήταν σκληρές και διήρκεσαν όλο το καλοκαίρι του 1905. Η τελική συμφωνία υπογράφηκε από τον Ελ. Βενιζέλο στις 2 Νοεμβρίου 1905 στο μοναστήρι των **Μουρνιών Κυδωνίας**. Εξασφαλίστηκε γενική αμνηστία και οι Μ. Δυνάμεις δεσμεύτηκαν να επεξεργαστούν ένα χάρτη νέων παραχωρήσεων στον κρητικό λαό, αρνούμενες πάντως να επιτρέψουν την ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα.

γ. Το 1866 άρχισε τις εργασίες της στο **Λαύριο** μία γαλλο-ιταλική εταιρεία (Σερπιέρι-Ρου) με στόχο την εξαγωγή μεταλλεύματος όχι μόνο από τα υπόγεια κοιτάσματα αλλά και από τις «**σκωρίες**», τα υλικά που είχαν συσσωρευτεί εκεί στη διάρκεια των αιώνων εκμετάλλευσης των ορυχείων κατά την αρχαιότητα. Η τεχνολογία της εποχής επέτρεπε την απόσπαση μεταλλεύματος από αυτά τα κατάλοιπα.

ΘΕΜΑ Α2

- α. Λάθος
- β. Λάθος
- γ. Λάθος
- δ. Σωστό
- ε. Σωστό

ΘΕΜΑ Β1

Η Ελλάδα του μεσοπολέμου (1919-1939), παρά το κόστος της μικρασιατικής συμφοράς, είχε αποκτήσει μια σειρά από πλεονεκτήματα, που επέτρεπαν τη θετική οικονομική της πορεία. Σε αντίθεση με πολλά γειτονικά της κράτη είχε ομογενοποιηθεί εθνικά, καθώς οι μειονότητες αντιπροσώπευαν πλέον λιγότερο του 7% του συνολικού πληθυσμού. Είχε ολοκληρώσει την αγροτική της μεταρρύθμιση και είχε προωθήσει την αστικοποίηση της: το 1/3 του πληθυσμού ζούσε πλέον σε μεγάλα αστικά κέντρα. Ταυτόχρονα, κάτω από το βάρος των πιέσεων είχε βελτιώσει τις υποδομές της και είχε υιοθετήσει αναπτυξιακές πολιτικές. Με λίγα λόγια είχε λύσει πολλά από τα προβλήματα που εξακολούθησαν για πολύ καιρό να ταλανίζουν τα υπόλοιπα βαλκανικά κράτη. Τέλος, θα μπορούσαμε να προσθέσουμε στα θετικά τη συγκέντρωση των Ελλήνων στο πλαίσιο του εθνικού τους κράτους και την εξάλειψη του ελληνικού κοσμοπολιτισμού που συχνά υπήρξε αιτία για να αντιμετωπίζεται η Ελλάδα ως δευτερεύον πεδίο ανάπτυξης οικονομικών δραστηριοτήτων. Η ανάπτυξη της Ελλάδας ενδιέφερε πλέον όλους τους Έλληνες. Επιπλέον, οι πρόσφυγες είχαν φέρει μαζί τους τις γνώσεις, τον πολιτισμό τους και μια ισχυρή διάθεση για εργασία. Πέρα από τις επιτυχείς ή ανεπιτυχείς προσπάθειες των αρχών για αποκατάσταση των ξεριζωμένων, θεμέλιο της όλης προσπάθειας ήταν η διάθεση των ανθρώπων να εργαστούν σκληρά για να ξαναδημιουργήσουν αυτά που έχασαν μέσα στην καταστροφή.

ΘΕΜΑ Β2

Για την επίσημη έναρξη της νέας περιόδου της πολιτικής ζωής στην Κρήτη, που ξεκινούσε από την ανακίνηση του **Κρητικού Ζητήματος** έπειτα από την ψήφιση της Ένωσης με την Ελλάδα στις 24 Σεπτεμβρίου 1908 και τον σχηματισμό προσωρινής διακομματικής Κρητικής Κυβέρνησης, η Ελληνική Κυβέρνηση, για να μην προκαλέσει διεθνείς περιπλοκές με την αντίδραση της Τουρκίας, απέφυγε να αναγνωρίσει επίσημα την ένωση και περιορίστηκε σε παρασκηνιακές οδηγίες στη νέα Προσωρινή Κυβέρνηση της Κρήτης. Παρά τις έντονες διαμαρτυρίες της Τουρκίας, οι Μεγάλες Δυνάμεις δεν αντέδρασαν δυναμικά και φάνηκαν να αποδέχονται σιωπηρά τις νέες εξελίξεις. Δεν προχώρησαν όμως σε καμιά επίσημη αναίρεση του πολιτικού καθεστώτος, όπως το είχαν υπογράψει το 1898. Όταν όμως υψώθηκε στο φρούριο του Φιρκά η ελληνική σημαία, οι Μ. Δυνάμεις απαίτησαν αμέσως την υποστολή της. Η Κυβέρνηση της Κρήτης δεν υπάκουσε και παραιτήθηκε. Και καθώς δεν βρέθηκε Κρητικός να υποστείει την ελληνική σημαία, οι Μ. Δυνάμεις αποβίβασαν στρατιωτικό άγημα, το οποίο απέκοψε τον ιστό της.

ΘΕΜΑ Γ1

α. Στις 30 Ιανουαρίου 1923 υπογράφηκε η ελληνοτουρκική Σύμβαση, η οποία ρύθμιζε την ανταλλαγή των πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Προβλεπόταν η υποχρεωτική ανταλλαγή μεταξύ των Ελλήνων Ορθοδόξων κατοίκων της Τουρκίας και των Μουσουλμάνων κατοίκων της Ελλάδας. Η υπογραφή της υποβοηθούσε τις βλέψεις των ηγετών των δυο χωρών (Βενιζέλου και Κεμάλ) για τη διασφάλιση και αναγνώριση των συνόρων τους, την επίτευξη ομοιογένειας και την απρόσκοπτη ενασχόληση με την εσωτερική μεταρρύθμιση και ανάπτυξη.

Μετά την υπογραφή της Σύμβασης ανταλλαγής πληθυσμών και της Συνθήκης ειρήνης της Λοζάνης (**24 Ιουλίου 1923**), οι σχέσεις της Ελλάδας με την Τουρκία δοκιμάζονταν κατά διαστήματα από εντάσεις. Ύστερα από διαπραγματεύσεις, τον Ιούνιο του 1925 υπογράφηκε η Σύμβαση της Άγκυρας, **γνωστότερη ως Συμφωνία Εξηντάρη-Χαμδή Βέη**, και το Δεκέμβριο του 1926 η Συμφωνία των Αθηνών. Αυτές ρύθμιζαν τα επίμαχα θέματα, όμως δεν εφαρμόστηκαν ποτέ. **Ειδικότερα, η τελευταία συμφωνία προέβλεπε την εξαγορά των κτημάτων και της ακίνητης περιουσίας που δεν συμπεριλαμβάνονταν στην ανταλλαγή και από τις δύο συμβαλλόμενες χώρες, με εξαίρεση τις κτηματικές περιουσίες των μουσουλμάνων της Δυτικής Θράκης και των Ελλήνων της Κωνσταντινούπολης. Ακόμη, το ελληνικό και το τουρκικό κράτος θα εξαγόραζαν κτήματα ισόποσης αξίας και θα αναλάμβαναν να τα απαλλάξουν από κάθε περιορισμό με σκοπό να δοθούν στη συνέχεια στους ιδιοκτήτες τους.**

Τον Αύγουστο του 1928 το κόμμα των Φιλελευθέρων κέρδισε τις εκλογές και σχεδόν αμέσως η νέα κυβέρνηση ξεκίνησε διαπραγματεύσεις που κράτησαν δύο χρόνια. Ο Ελ. Βενιζέλος επιθυμούσε τη διευθέτηση των οικονομικών διαφορών και την αναγνώριση του εδαφικού καθεστώτος μεταξύ των δύο χωρών. Όμως, σε κάθε προσπάθεια προσέγγισης με την Τουρκία, εμπόδιο στεκόταν η έντονα αρνητική στάση των προσφύγων.

β. Στις 10 Ιουνίου 1930 υπογράφηκε η Συμφωνία της Άγκυρας που αποτελούσε το οικονομικό σύμφωνο μεταξύ των δύο χωρών. Τα κυριότερα σημεία του ήταν: Ρύθμιζε το ζήτημα των Ελλήνων ορθοδόξων της Κωνσταντινούπολης και των μουσουλμάνων της Θράκης, καθώς και των «φυγάδων». Όριζε ότι οι ανταλλάξιμες περιουσίες στην Ελλάδα και οι ελληνικές στην Τουρκία περιέρχονταν στην κυριότητα του Ελληνικού και Τουρκικού δημοσίου, αντίστοιχα. Προέβλεπε αμοιβαία απόσβεση των οικονομικών υποχρεώσεων μεταξύ των δύο χωρών.

Η συμφωνία ολοκληρώθηκε στις 30 Οκτωβρίου του ίδιου έτους με το Σύμφωνο φιλίας, ουδετερότητας και διαιτησίας, το Πρωτόκολλο για τον περιορισμό των ναυτικών εξοπλισμών, σύμφωνα με την οποία **οι δύο κυβερνήσεις υποχρεώνονταν να προβαίνουν σε έγκαιρη αμοιβαία ενημέρωση, πριν από την παραγγελία κάθε ναυτικής μονάδας, προκειμένου να προληφθεί ο ανταγωνισμός «διά φιλικής ανταλλαγής απόψεων»,** καθώς και τη Σύμβαση εμπορίου, εγκατάστασης και ναυτιλίας. **Όπως προκύπτει από το δεύτερο κείμενο, απαγορευόταν η συμμετοχή των δυο χωρών σε πολιτικό ή οικονομικό συνασπισμό που θα στρεφόταν κατά καθεμιάς από τις δύο. Η συνοδευτική σύμβαση εγκαταστάσεως** έδινε τη δυνατότητα στους υπηκόους του καθενός από τα δύο κράτη να ταξιδεύουν ή να εγκαθίστανται (με κάποιους περιορισμούς) στο έδαφος του άλλου κράτους. **Τέλος, η εμπορική σύμβαση, που περιελάμβανε το σύμφωνο, συνοδευόταν και από πρόσθετη προξενική σύμβαση.**

Οι μεταγενέστερες εξελίξεις έδειξαν ότι οι προσδοκίες από τη λύση που δόθηκε σε κάποια ζητήματα με τις ελληνοτουρκικές συμφωνίες του 1930 διαψεύστηκαν. Πάντως, με την ανταλλαγή των πληθυσμών εξέλιπε η κυριότερη πηγή προστριβών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Οι καλές σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών διατηρήθηκαν τρεις τουλάχιστον δεκαετίες.

ΘΕΜΑ Δ1

α. Όσοι Έλληνες ήταν υπόδουλοι, σε γενικές γραμμές τηρούσαν κοινή στάση απέναντι στον κατακτητή. Όταν άρχισε η εκδίωξη των Τούρκων, άρχισαν οι συγκρούσεις μεταξύ των μέχρι τότε ομονοούντων. Το βασικότερο ζήτημα αφορούσε το ποιος και πώς θα διαχειριζόταν την εξουσία. Μια σειρά γεγονότων, που σχετίζονται με τη διαμόρφωση διαφορετικών απόψεων για το ζήτημα αυτό, οδήγησαν σ' ένα προστάδιο διαμόρφωσης των πρώτων πολιτικών κομμάτων.

α. Τα γεγονότα αυτά συνδέονται με την κάθοδο του Δημητρίου Υψηλάντη στην επαναστατημένη Πελοπόννησο, ως πληρεξουσίου του αδελφού του Αλεξάνδρου, Γενικού Επιτρόπου της Φιλικής Εταιρείας, με σκοπό την ανάληψη της ηγεσίας της Επανάστασης. Όταν ο Δημ. Υψηλάντης έφτασε στην Ύδρα, οι Πελοποννήσιοι είχαν ήδη ορίσει από μόνοι τους κυβερνητικά όργανα τοπικής εμβέλειας, **καθώς όπως προκύπτει και από την πρώτη πηγή, έβλεπαν το ζήτημα των αξιωμάτων και της οργάνωσης των θεσμών αποκλειστικά μέσα από την οριζόντια της πελοποννησιακής αυτοδιοίκησης.** Ο Υψηλάντης θέλησε να επιβάλει ένα δικό του «Γενικό Οργανισμό της Πελοποννήσου», που θα του επέτρεπε να συγκεντρώσει τη στρατιωτική και πολιτική εξουσία στα χέρια του.

Αναλυτικότερα, το όραμά του σχετιζόταν με τη δημιουργία ενός ελληνικού κράτους στο οποίο θα υπόγονταν όλα τα απελευθερωμένα εδάφη και θα κυβερνιόταν από ένα κεντρικό κοινοβούλιο με διευρυμένες εξουσίες. Οι πρόκριτοι ωστόσο, **στην απαίτηση του Υψηλάντη να ελέγχει την πολιτική και στρατιωτική εξουσία για ασαφές χρονικό διάστημα και να στηριχτεί στις αστικές κοινωνικές ομάδες** δεν το αποδέχθηκαν και **προέβαλαν έντονη αντίδραση**, και με δυσκολία αποσοβήθηκε η σύρραξη. Η αντίθεση μεταξύ των δύο πλευρών δεν είχε ως αντικείμενο μόνο το ποιος θα κατείχε πραγματικά την εξουσία, αλλά αφορούσε και τη δομή του υπό ίδρυση κρατικού οργανισμού. Ο Υψηλάντης πρότεινε τη δημιουργία συγκεντρωτικού συστήματος διακυβέρνησης, ώστε να εξασφαλιστούν οι οικονομικοί πόροι για τη συνέχιση του αγώνα και η πειθαρχία στο στράτευμα.

Μάλιστα, σύμφωνα με το κείμενο Β' από την ιστορία του ελληνικού έθνους, επιθυμούσε τη διαμόρφωση μίας συγκεντρωτικής εξουσίας, την εξασφάλιση κρατικών εσόδων και τη δημιουργία τακτικού στρατού με στοιχειώδη τροφοδοσία και βασική πειθαρχία. Θεωρούσε δηλαδή ότι οι τοπικιστικές τάσεις **που περιορίζονταν εντός των αυστηρών πλαισίων της εκάστοτε επαρχίας**, αποτελούσαν εμπόδιο για την οργάνωση του Αγώνα, **αφού δημιουργούσαν προσκόμματα στην κατάστρωση πολεμικού σχεδίου σε όλη την Πελοπόννησο. Παράλληλα, πίστευε ότι συνέπεια της προαναφερθείσας κατάστασης θα ήταν η επικράτηση της πολυαρχίας, της ασυδοσίας και του τοπικισμού με παράλληλη ενίσχυση της δύναμης των προκρίτων αλλά και των καπεταναίων, οι οποίοι μέσα από τα λάφυρα που θα εξασφάλιζαν από τις στρατιωτικές τους νίκες θα αυτονομούνταν, θα εισέπρατταν φόρους και θα προσλάμβαναν μικροκαπεταναίους.** Οι πρόκριτοι, επομένως, έχοντας διαφορετικές επιδιώξεις, ήθελαν να είναι όλοι υπεύθυνοι για όλα, **μέσω ενός αυτοδιοικούμενου συλλογικού οργάνου ίσων, απορρίπτοντας την δημιουργία εθνικού κοινοβουλίου ή κεντρικής εξουσίας.** Συγκροτήθηκαν λοιπόν οι πρώτες παρατάξεις.

β. Το «Προσωρινόν Πολίτευμα» της Επιδαύρου, το πρώτο σύνταγμα της Επανάστασης, ψηφισμένο από την Α' Εθνοσυνέλευση, έδωσε το 1822 λύση στο πρόβλημα της ηγεσίας του Αγώνα, με τον αντιπολυταρχικό χαρακτήρα του και τη θέσπιση πολυαρχικής εξουσίας, **καθώς όπως προκύπτει από το κείμενο Γ', προέβλεπε αντιπροσωπευτική διακυβέρνηση και διάκριση των εξουσιών, με τη συγκρότηση διοίκησης που απαρτιζόταν από δύο σώματα, το Βουλευτικό και το Εκτελεστικό, με θητεία ενός έτους.**

Ο Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος κατόρθωσε να γίνει ρυθμιστής της κατάστασης, έχοντας εξασφαλίσει για τον κύκλο του, **δηλαδή για τους προεστούς της Πελοποννήσου και των νησιών, τους αρχιερείς, τους εκπροσώπους της δυτικής και ανατολικής Στερεάς** (και για τους προκρίτους) την εξουσία, ενώ αγνοήθηκαν ο Κολοκοτρώνης και ο Υψηλάντης, **ο οποίος αν και πρόεδρος του Βουλευτικού απαξιωνόταν πολιτικά, ενώ κάτι ανάλογο συνέβη και με την Φιλική Εταιρεία, μέσω της απουσίας οποιασδήποτε αναφοράς στο όνομά της και της υιοθέτησης ως συμβόλου της Εθνικής Συνέλευσης της Αθηνάς και όχι του Φοίνικα, που ήταν το σύμβολό της.** Έτσι δημιουργήθηκε ρήγμα στις σχέσεις μεταξύ στρατιωτικών και προκρίτων.